

Over Ko

17 november 2010

Bij zijn crematie.

De eerste keer dat ik werk van Ko van de Ree zag, was in 1995 bij een expositie van Nuenense kunstenaars georganiseerd door de Gemeente Nuenen in en om Galerie het Weefhuis. Als lid van de Nuenense Commissie Kunst en Cultuur liep ik voor de opening rond en werd toen verrast door een bronzen beeld van een blote (geen naakte) vrouw op een varken. Malle Babbe. Ik zag een voortzetting van de mentaliteit en thematiek van Jeroen Bosch en Pieter Breughel, van James Ensor en Felicien Rops maar dan twintigste eeuws. Het absurde, burleske, de spot, het niet-mooie. Ik wist niets van de maker, had nog nooit van hem gehoord. De maker bleek Ko van de Ree te heten en in de Meidoornstraat te wonen. Hij bleek eerder geexposeerd te hebben in Nuenen in 1990 met Vier beelden in het Park in Nuenen.

De tweede kennismaking was in 1999 toen in de bibliotheek enkele bronzen schrijversportretten van hem te zien waren. Heel ander werk dan Malle Babbe: bloedserieuze koppen, geen spot geen ironie. Nou ja 1 portret met 2 ramshorens aan de kop van de schrijver Anne de Vries!

Kort daarna heeft Ko gezorgd voor een fikse discussie in de Commissie Kunst en Cultuur. De commissie wilde een lijst opstellen van in Nuenen wonende professionele kunstenaars en Ko had aangegeven op die lijst opgenomen te willen worden. Zijn aanmelding was aanleiding voor een discussie over de betekenis van het predikaat 'professioneel'. Wanneer is men een professioneel kunstenaar? Als je een opleiding hebt voltooid, een diploma gehaald? Als je voltijds kunstenaar bent of deeltijds? Hoe moet de verdeling in tijd dan zijn 50% - 50%? of 80% - 20%? Of moet uitsluitend het criterium 'kwaliteit' gehanterd worden? Glad ijs en de meningen waren zeer verdeeld. De discussie deed denken aan de discussie die in de Middeleeuwen werd gevoerd over de vraag: hoeveel engelen kunnen er op de punt van een naald?

Hoe dan ook Ko kwam op de lijst van professionele kunstenaars. Ik heb nooit gehoord wat hij daarvan vond. Maar ik denk dat hij het volkomen terecht vond en misschien ook wel een vorm van erkenning. Erkenning die hij bij mijn weten niet openlijk heeft nagejaagd. Hij timmerde niet aan de weg en zocht niet de publiciteit. Ik was nieuwsgierig geworden naar de man achter de beelden en greep dan ook de kans aan nader kennis te maken tijdens het door Marieke en Saskia georganiseerde 'Bourgondische atelierbezoek' aan huis (31 mei 2003).

IK WIST NIET WAT IK ZAG. Ik zou u graag deelgenoot maken van wat ik toen op mijn netvlies kreeg, maar helaas kunnen woorden slechts gedeeltelijk beelden vervangen. Ik zag een niet al te grote tuin van een rijtjeshuis vol met beelden: vrouwenbeelden van 2,5 meter hoog, staand, liggend, 'mijn'

vrouw op varken, koppen, een minotauros echt overal beelden. En binnen in het woonhuis rondkijkend kwam ik er toen pas achter dat Ko ook schilderde. Meters dik stonden de schilderijen tegen elkaar, ze hingen aan de muren, overal schilderijen. Grote doeken, heftige kleuren, thema's waar ik even van moest slikken, expressieve penseelvoering met grote gebaren aangebracht voortkomend uit een driftige motoriek. Figuratief in een tijd dat abstractie nog de boventoon voerde. Wat een lef.

Wat betreft de inhoud trof mij het verhalende, de verbeelding van algemeen kenbare verhalen. Niet het hoogstpersoonlijke verhaal van de kunstenaar maar verhalen uit de klassieke mythologie, over het cyclische in de natuur, bekende thema's uit de beeldende kunst als de Heksen van Goya en Les très riches Heurs maar dan in een scabreuze variant, de grote thema's van de mensheid die van alle tijden zijn, Archetypen in zijn eigen beeldtaal verbeeld: geen idealisering, geen mooi-doenerij.

Hier was een verhalenverteller bezig. Toen bleek hij ook nog enkele boeken en gedichten geschreven te hebben. In opdracht van de Gemeente Nuenen zijn zijn woning en tuin met inventaris direct vastgelegd in een serie foto's en opgenomen in de gemeentelijke collectie. Een deel van zijn oeuvre wat ik toen niet te zien kreeg maar pas later bij zijn soloexpositie in Museum Kempenland in 2005 waren de getekende en geschilderde portretten die hij heeft gemaakt van musici, toneelpersoonlijkheden, filosofen, schijvers en zigeuners. Wat een meesterlijke tekenhand en wat een empathie spreekt er uit die portretten. Zij komen voort uit een heel andere kant van zijn persoonlijkheid. Prachtig!

De vraag rijst: waarom maakt iemand dit allemaal? Die beelden, die schilderijen, de tekeningen, wat is zijn drijfveer. Ik weet het: de WAAROMvraag is een ONvraag bij alle kunst vormen en je kunt hem maar beter niet stellen. Kandinsky sprak van een 'Innerlijke noodzaak' die onontbeerlijk is voor het maken van kunst. Als die ontbreekt is wat je maakt' Slechts decoratief! Picasso gaf ten antwoord op de WAAROMvraag: "omdat ik het zelf wil zien." Ik denk dat het antwoord bij Ko is: 'omdat hij het niet laten kon'

Vanuit die gedrevenheid laat hij 350 olieverfschilderijen na, meer dan 1.000 aquarellen, gouaches en tekeningen, meer dan 150 bronzen beelden, klein en zeer groot. Dankzij de zorgen van zijn dochters, die hem zo liefdevol en zorgzaam hebben bijgestaan, gaat de opgerichte Stichting Ko van de Ree zijn oeuvre beheren.

Ko kan gerust zijn: we zullen er heel goed voor zorgen.

Sophie Gobits – van Beek